

1

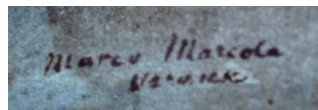
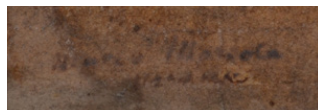
**Giovanni Battista Marcola**

**Anhiz vodi sina Eneju na zakletvu (recto)  
18. st.**

crtež željezno-galnom tintom (?), perom, laviran kistom, nanosi bijelog gvaša, podcrtež olovkom  
350 x 440 mm  
teški papir grafičkog otiska

**Atlas drži nebesku sferu (verso)  
17. st.**

bakrorez  
298 x 172 / 350 x 440 mm  
teški papir grafičkog otiska  
inv. br. KG HAZU 1915



2





- 1 Usp. termin korišten u katalogu *Crteži starih talijanskih majstora iz fundusa Kabineta grafike HAZU* Margarita Sveštarov Šimat Kabinet grafike HAZU Zagreb, 2009., str. 10 i 11.
- 2 Isto, str. 11.
- 3 Isto, str. 54.
- 4 Isto.
- 5 Usp. M. S. Šimat, *nav. dj.*, 2009., str. 61 te S. J. Warma, *Giambettino Cignaroli, Francesco Albergati, and two paintings for the king of Poland*, u *Arte Veneta* 48, 1989/90., str. 105.
- 6 Usp. M. S. Šimat, *nav. dj.*, 2009., str. 62 te S. J. Warma, *nav. dj.*, 1989/90., str. 106.
- 7 Usp. Edward Heawood *Watermarks mainly of the 17<sup>th</sup> and 18<sup>th</sup> centuries* Hilversum (Paper Publication Society) 1950., str. 83 i PL. 129.
- 8 Isto, str. 29.

MEĐU OSAMDESETAK CRTEŽA europskih majstora renesanse, manirizma, baroka i rokoka iz *Stare zbirke i Zbirke 19. stoljeća* Kabineta grafike HAZU značajnu koherentnu cjelinu *muzejskog sabiračkog albuma*<sup>1</sup> čini heterogena skupina crtačkih vrsta starih talijanskih majstora, koje su jezgra crteži istaknutih predstavnika veronske umjetničke škole.

Iako je riječ o crtežima čije su geneze povijesnog identiteta još nedovoljno rasvijetljene, u fundus Kabineta grafike ulaze, uz nekoliko iznimaka, otkupom od obitelji Tiller 1950. godine; a prvi put su predstavljeni javnosti na izložbi *Crteži starih talijanskih majstora iz fundusa Kabineta grafike HAZU* (2009.) u autorstvu Margarite Sveštarov Šimat. Neposredno nakon obrade i prezentacije crteža, radi njihova čuvanja i revitalizacije, uspostavljena je sustavna i kontinuirana suradnja Kabineta grafike i Odsjeka za papir i kožu Hrvatskog restauratorskog zavoda te nositeljice programa Andreje Dragojević, voditeljice odsjeka. Do sada je restaurirano više od dvadeset crteža; napravljen je odabir i dogovoren daljnji tijek obrade do 2016. godine.

Za restauratorskih postupaka na nekolicini crteža starih talijanskih majstora detektiran je niz novih sekundarnih nalaza — od bilješki preko nesigurnih signatura do vodenih znakova, a kemijske analize pobliže su definirale tehniku i materijal izrade pojedinog. Upravo sekundarni nalazi, uz kritičke i komparativne analize, pokazali su se kao bitno uporište za atribuciju.<sup>2</sup> Na oglednom crtežu *Anhiz vodi sina Eneju na zakletvu* izrađenog na istrgnutom papiru nepoznate grafičke publikacije ranijega razdoblja, što nepoznati izvor pripisuje Giovanniju Battisti Marcoliju — čemu u prilog ide i povijesna dokumentacija,<sup>3</sup> pod UV rasvjetom postala je vidljiva signatura *Marco Marcola* ispisana pisanim slovima u staroj grafiji. Giovanni Battista Marcola predstavnik je veronskog *settecenta* i voditelj je obiteljske slikarske radionice gdje radi sa sinovima Marcom, Nicolom, Francescom te kćeri Angelom.<sup>4</sup>

Dok je novootkrivena signatura još upitna kao autograf (sve dok se ne potvrdi grafološkom komparacijom) te predstavlja povijesno-umjetničku crticu koja prije upućuje na način stvaranja unutar veće umjetničke radionice nego li na autorstvo, nađeni parcijalni vodeni znak na oglednom crtežu *Vjenčanje Dioniza i Arijadne* nameće mogući novi vremenski okvir. Crtež se pripisuje Giambettinu Cignaroliju, osnivaču i voditelju Likovne akademije u Veroni te jednom od najistaknutijih ličnosti veronske umjetničke scene 18. stoljeća, čije je slikarstvo mitološke i religiozne tematike krasilo crkve, palače te privatne zbirke najcjenjenijih pripadnika europskih dvorova.<sup>5</sup> Elementi cignarolijevskog idioma prepoznaju se u konturnoj liniji, morfologiji oblikovanja punih dječakih obraza i velikih očiju naglašenih dugim trepavicama te nježnih mekih ženskih lica, malih ljupkih usana, zaobljene brade i linearno izraženih obrva, koje je uokvirivala lagano podignuta kosa s razdjelkom na sredini te u akademizirajućoj jasnoći.<sup>6</sup> Međutim, nakon oslobađanja crteža pogubne kisele opreme postao je vidljiv parcijalan vodeni znak (kruna i srp te djelomično odrezani štit), što svojom morfologijom priziva tipologiju vodenog znaka Heawood 687, odnosno Heawood 824,<sup>7</sup> koje filigranolog Edward Heawood smješta u kontekst Venecije i datira u 1784. godinu. Usprkos mogućim značajnim odstupanjima,<sup>8</sup> navedena datacija postavlja pretpostavku o mogućem pomaku vremenske okosnice u desetljeće nakon umjetnikove smrti (1770.) i time upitnost autorstva.

Konzervatorsko-restauratorski zahvati i povijesno-umjetnička autopsija građe oslobađa niz pitanja i novih smjernica te uspostavlja kritičko-analitički temelj daljnjim istraživanjima.

Ana Petković

**Kabinet grafike HAZU**  
Dani otvorenih vrata HAZU  
19. i 20. studenog 2013.

nakladnik  
**HAZU Kabinet grafike**

urednica  
**mr. sc. Slavica Marković**

predgovor  
**Ana Petković**

restauracija crteža  
**Andreja Dragojević**  
voditeljica Odsjeka  
za papir i kožu HRZ-a

likovni postav  
**Ana Petković**

fotografije  
**Stanislav Novak**  
Informacijsko-dokumentacijski  
odjel HRZ-a

dizajn  
**Sensus Design Factory**

tisak  
**Tiskara Zelina d. d.**

**Kabinet grafike HAZU**  
A. Hebranga 1, Zagreb  
tel/fax: 01/4895390  
e-mail: kabgraf@hazu.hr  
www.kabinet-grafike.hazu.hr

